

Resolution från Europeiska regionkommittén om rättsstaten i EU ur ett lokalt och regionalt perspektiv

(2017/C 272/02)

EUROPEISKA REGIONKOMMITTÉNS STÅNDPUNKT

- med beaktande av meddelandet från kommissionen av den 11 mars 2014 med titeln ”En ny EU-ram för att stärka rättsstatsprincipen” (COM(2014) 158) och slutsatserna från Europeiska unionens råd och medlemsstaterna, församlade i rådet, av den 16 december 2014 om att garantera respekt för rättsstatsprincipen,
- med beaktande av sitt yttrande av den 12 februari 2015 om ”Lokala och regionala myndigheter och värnandet av rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna i EU på flera nivåer”,
- med beaktande av Europaparlamentets resolution av den 25 oktober 2016 med rekommendationer till kommissionen om inrättande av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter,
- med beaktande av artiklarna 4.3 och 5 i EU-fördraget om tillämpningen av subsidiaritetsprincipen.

1. Europeiska regionkommittén är oroad över att ett antal utvecklingstendenser under de senaste åren inom EU och globalt äventyrar rättsstatsprincipen, som är en av demokratins grundpelare.
2. Europeiska unionen bygger på en gemensam uppsättning av grundläggande värden, som omfattar respekten för demokrati och rättsstatsprincipen, i enlighet med artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna och Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.
3. ReK förväntar sig att medlemsstaterna ska fullgöra sin skyldighet att respektera dessa värden, eftersom de utgör grunden för det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna, mellan medlemsstaterna och EU-institutionerna och i synnerhet mellan medborgarna och alla myndighetsnivåer.
4. Europeiska kommissionen, Europeiska rådet, Europeiska unionens domstol, Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna samt Europarådet har vid olika tillfällen bekräftat att rättsstatsprincipen förutsätter att åtminstone följande principer respekteras: laglighet, öppenhet, ansvarsskyldighet, maktindelning, en demokratisk och pluralistisk process för antagande av lagar, rättssäkerhet, förbud mot godtyckliga handlingar av de verkställande organen, oberoende och opartiska domstolar, effektiv rättslig prövning, respekt för de grundläggande rättigheterna, likhet inför lagen, yttrandefrihet och mötesfrihet.
5. ReK påpekar dock att de befintliga instrumenten inte har räckt till för att trygga en fullständig tillämpning och efterlevnad av dessa principer.
6. Vi understryker därför att allmänhetens erfarenheter av rättsstatsprincipen på lokal och regional nivå är lika viktiga som deras erfarenheter av den på nationell och europeisk nivå.
7. Det finns nästan hundra tusen lokala och regionala myndigheter inom EU, och de bär ett betydande ansvar för att genomföra de grundläggande rättigheterna och friheterna i sina kontakter med människor i all deras mångfald.
8. Det är viktigare än någonsin att EU förser sig med en effektiv mekanism för rättsstatsprincipen: Mot bakgrund av förändringar i Europas säkerhetsläge och en medlemsstats utträde måste EU bli mer sammanhållet, med utgångspunkt i insikten om att den europeiska solidariteten inte är enkelriktad. Alla EU-medlemsstater och alla myndighetsnivåer bör fullgöra sina ömsesidiga skyldigheter och försvara det europeiska projektet som en värdebaserad enhet mot en växande EU-omfattande rörelse som ifrågasätter Europas grundläggande värden.
9. En förutsättning för att upprätthålla rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna är att aktiva, oberoende och pluralistiska civilsamhällsorganisationer och icke-statliga organisationer deltar i de demokratiska processerna och i övervakningen av att kontrollerna och motvikterna för de statliga institutionerna och befogenheterna fungerar väl.

10. Samtidigt som rekommendationerna om rättsstatsprincipen på grundval av ramen från 2014 fortfarande gäller, har ramen hittills inte lett till några konkreta resultat. Det är särskilt beklagligt att man inom ramen för rättsstatsprincipen ger vägledning för "konstruktiv dialog" mellan kommissionen och den berörda medlemsstaten, men inte på ett så tidigt stadium som möjligt involverar de olika myndighetsnivåerna, inklusive de lokala och regionala nivåerna, samt det civila samhället. Detta är desto mer beklagligt eftersom EU-institutionerna och medlemsstaterna alltid bör klargöra att medan ett förfarande pågår beträffande regeringen i en viss medlemsstat har de inte för avsikt att isolera landet och är fortfarande redo att föra diskussioner med samhället i denna stat.

11. Vi ställer oss därför bakom Europaparlamentets resolution av den 25 oktober 2016 med rekommendationer till kommissionen om inrättande av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter, som skulle omfatta de befintliga instrumenten, och anser att denna mekanism bör tillämpas på alla myndighetsnivåer.

12. En sådan mekanism bör vara objektiv, bygga på bevis och fakta, en rättvis bedömning och principen om likabehandling av alla medlemsstater samt vara förenlig med principerna om subsidiaritet och proportionalitet.

13. Kommittén förväntar sig att mekanismen dels till fullo ska involvera de lokala myndigheterna i dialogen mellan kommissionen och medlemsstaterna, dels ska ge dem möjlighet att vända sig direkt till kommissionen om de konstaterar att rättsstatsprincipen hotas.

14. Kommittén påpekar att de förpliktelser som enligt Köpenhamnskriterierna åligger kandidatländerna fortsätter att gälla för medlemsstaterna efter anslutningen till EU genom artikel 2 i EU-fördraget och att alla myndighetsnivåer i alla medlemsstater på grundval av detta bör granskas i enlighet med mekanismen för att kontrollera att de fortsätter att efterleva EU:s grundläggande värden respekt för grundläggande rättigheter, demokratiska institutioner och rättsstaten.

15. Organiserad brottslighet och korruption undergräver demokratin och rättsstatsprincipen och leder till betydande ekonomiska, sociala och politiska snedvridningar. Den nya mekanismen bör medföra bättre genomförande och efterlevnad av internationella standarder och EU-standarder genom att ta itu med brister och hinder som försvårar kampen mot organiserad brottslighet och korruption på alla myndighetsnivåer. Ett starkt engagemang från de lokala, regionala och nationella myndigheternas sida är avgörande för att uppmuntra till konkreta åtgärder för att bekämpa korruption och göra insatserna mot korruption hållbara och oåterkalleliga. Korruptionslagstiftningen måste gälla lika för alla och tillämpas på alla nivåer för att trygga medborgarnas, det civila samhällets och de offentliga myndigheternas förtroende för EU-medlemsstaternas rättssystem.

16. ReK uttrycker oro för att rekommendationerna om rättsstatsprincipen skulle kunna uppmuntra till uppmaningar att införa politisk villkorlighet. Kommittén motsätter sig starkt tanken på att lokala och regionala myndigheter skulle kunna hållas som gisslan pga. den politik som de nationella regeringarna för och som skulle kunna leda till att EU-medel till kommuner och regioner dras in. ReK stöder dock bestämmelserna i partnerskapsavtalen om att medel ska dras in om de lokala och regionala myndigheterna bryter mot rättsstatsprincipen.

17. De inskränkningar av pressfriheten och pluralismen och den manipulering av uppgifter som har underlättats av utvecklingen av modern teknik och sociala medier inverkar negativt på utövandet av demokratin på alla myndighetsnivåer. Den pågående översynen av direktivet om audiovisuella medietjänster är därför mycket viktig. ReK betonar att denna bör leda till

— att de nationella regleringsmyndigheternas oberoende av offentliga myndigheter, den audiovisuella branschens aktörer och politiska partier blir en hörnsten för den europeiska audiovisuella medieregleringen som varje medlemsstat måste värna om till varje pris, och detta är den viktigaste garantin för mångsidig information och en pluralistisk mediemarknad på europeisk, nationell, regional och lokal nivå,

— att det skapas insyn i ägandeförhållandena inom medierna,

— att plattformslieferantörernas roll fastställs i både direktivet om audiovisuella medietjänster och direktivet om e-handel,

— att det fastställs allmänna riktlinjer och rekommendationer så att leverantörer av sociala medienätverk och andra offentliga plattformar kan begränsa spridningen av otillförlitliga och felaktiga uppgifter från okontrollerade källor, eller "falska nyheter" och "alternativa fakta", eftersom dessa utgör ett hot mot den demokratiska processen, särskilt inför val.

18. Kommittén ger sin ordförande i uppdrag att översända denna resolution till kommissionen, Europaparlamentet, rådet, Europeiska rådets ordförande, det maltesiska rådsordförandeskapet samt Europarådets kongress för lokala och regionala myndigheter.

Bryssel den 24 mars 2017.

Markku MARKKULA

*Europeiska regionkommitténs
ordförande*
